

ΕΝΟΤΗΤΑ Α΄
Α.1 Γιατί φιλοσοφεί ο άνθρωπος;
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Μετά τα φυσικά, Α 2, 98b12-28

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Βάσει του αρχαίου κειμένου και του παρακάτω παράλληλου αποσπάσματος να εξηγήσετε τί μας ωθεί στην φιλοσοφία:

Βαρύ, άνεχόρταγο χρέος· ὅλη μου τὴν ζωὴν πάλεψα, παλεύω ἀκόμα, μὰ ὅλο κι ἀπομένει σκοτάδι, κατακάθι στὴν καρδιά, κι ὅλο καὶ ξαναρχίζει ὁ ἀγῶνας. Οἱ παμπάλαιοι πατρικοὶ πρόγονοι ἀναδεύονται καταχωμένοι μέσα μου, καὶ δύσκολα πολὺ, στὸ βαθὺ σκοτάδι, νὰ ξεκρίνω τὸ πρόσωπό τους. Ὅσο προχωρῶ διαπερνώντας τ' ἀπανωτὰ στρώματα τῆς ψυχῆς μου – τὸ ἄτομο, τὴν ράτσα, τὸ ἀνθρώπινο γένος – γιὰ νὰ βρῶ τὸν πρῶτο φοβερὸ Πρόγονο μέσα μου, τόσο μὲ κυριεύει ἡ ἀγία φρίκη· στὴν ἀρχή, σὰν ἀδελφοῦ, σὰν πατέρα μοῦ φαντάζουν τὰ πρόσωπα, κι ὕστερα ὅσο προχωρῶ στὶς ρίζες, ἕνας πρόγονος μαλλιαρός, χοντρομάσελος τινάζεται ἀπὸ τὰ νεφρά μου, ποὺ πεινάει, διψάει, μουγκαλιέται κι εἶναι τὰ μάτια του γεμᾶτα αἷμα. Ὁ πρόγονος αὐτὸς εἶναι τὸ βαρὺ ἀκατέργαστο θεριὸ ποὺ μοῦ δόθηκε νὰ τὸ μετουσιώσω σὲ ἄνθρωπο· κι ἂν μπορέσω, ἂν προφτάσω, νὰ τὸν ἀνεβάσω ἀκόμα πιὸ ἀψηλὰ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Τὶ φοβερὸς ἀνήφορος ἀπὸ τὸν πίθηκο στὸν ἄνθρωπο, ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο στὸν Θεό! Νὰ γιατί ὅλη μας ἡ ζωὴ, παπποῦ, ἦταν ἀνήφορος· ἀνήφορος κι γκρεμὸς κι ἐρημιὰ· κινήσαμε μὲ πολλοὺς συναγωνιστές, μὲ ιδέες πολλές, συνοδεία μεγάλη· μὰ ὅσο ἀνηφορίζαμε κι ἡ κορφή μετατοπιζόταν κι ἀλάργαινε, συναγωνιστές κι ιδέες κι ἐλπίδες μᾶς ἀποχαιρετοῦσαν, λαχάνιαζαν, δὲν ἤθελαν, δὲν μπορούσαν ν' ἀνέβουν πιὸ ἀπάνω· κι ἀπομέναμε μονάχοι μὲ τὰ μάτια καρφωμένα στὴν Κινούμενη Μονάδα, στὴν μετατοπιζόμενη κορφή. Δὲν μᾶς κινοῦσε ἡ ἀλαζονεία, μήτε ἡ ἀπλοϊκὴ βεβαιότητα πὼς θὰ σταθεῖ μιὰ μέρα ἡ κορφή καὶ θὰ τὴν φτάσουμε· μήτε κι ἂν τὴν φτάναμε, πὼς θὰ βροῦμε ἐκεῖ ἀπάνω τὴν εὐτυχία, τὴν σωτηρία καὶ τὸν Παράδεισο· ἀνεβαίναμε, γιατί εὐτυχία, σωτηρία καὶ Παράδεισος ἦταν γιὰ μᾶς ἡ ἀνάβαση.

Νίκου Καζαντζάκη, ἡ ἀναφορὰ στὸν Γκρέκο σελ. 26 καὶ 490

Ποιά ἡ σχέση Φιλοσοφίας καὶ Μύθου βάσει του αρχαίου κειμένου καὶ του παρακάτω παράλληλου;

Λέγεται ὅτι στὴν Ἰωνία ἀποκαλύφθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ὁ λόγος, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸν μῦθο. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς δὲν ὑπάρχει καθαρὸς λόγος χωρὶς μῦθο οὔτε καθαρὸς μῦθος χωρὶς λόγο. Ἡ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μία καὶ ἐνιαία στὴν ἐκπτυξὴ ὀρισμένων δυνατοτήτων καὶ στὴν βαθμιαία ἔλευσή τους στὴν ἐμφάνεια. Ἡ πίστη τῶν πρώτων φιλοσόφων στὸν Λόγο εἶχε μυθικὸ βάθος. Ἀφοῦ οἱ λογικὲς τους ἀποδείξεις γιὰ νὰ ἐνισχύσουν τὴν πίστη τους ἦταν ἐντελῶς ἄλογες. Τὶς κρατοῦσε ὁρθὲς μόνον ἡ μυθικὴ πίστη στὸν Λόγο καὶ ἡ ἔστω δύουσα μυθικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς. Ἄλλωστε ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ὁ ἡρακλείτειος Λόγος, ποὺ εἶναι αὐτόχρομα μυθικός, καὶ ἄλλο ἡ «λογικὴ» τοῦ Ἀριστοτέλη, στὴν ὁποία κατόπιν ὁ Λόγος ἀπομειώθηκε καὶ ἐξέπεσε. Ὡστόσο, ὁ μῦθος ἐπιβίωσε ἀκόμη καὶ στὸν Ἀριστοτέλη. Ἀλλὰ καὶ μέχρι τὴν ἐποχὴ μας. Ἕνας δακτύλιος μύθου θὰ περιγράφει πάντοτε τὰ ἐνεργήματά μας.

Χρήστου Μαλεβίτση, τὸ ἀνθισμένο δέντρο, σελ. 163

Αφού μελετήσετε το παρακάτω μεταφρασμένο απόσπασμα από το έργο *Αφορισμοί και εξομολογήσεις* του Βίτγκενσταϊν καθώς και το δοθέν πρωτότυπο απόσπασμα του Αριστοτέλη να εξηγήσετε γιατί φιλοσοφούν οι άνθρωποι, σύμφωνα με τους δύο στοχαστές.

«Ξεκινάμε με μια διανοητική δυσφορία σαν του παιδιού που ρωτάει: "Γιατί;" Το ερώτημα του παιδιού δεν είναι σαν εκείνο του ώριμου ανθρώπου· είναι μια έκφραση απορίας και όχι αίτημα για παροχή ακριβών πληροφοριών. Έτσι και οι φιλόσοφοι ρωτούν: "Γιατί;" και "Τι;", χωρίς να ξέρουν τι ακριβώς είναι αυτό που ρωτούν. Εκφράζουν ένα αίσθημα διανοητικής δυσφορίας... Τα φιλοσοφικά προβλήματα έχουν τη μορφή: "Τα έχω χαμένα"».

(Λούντβιχ Βίτγκενσταϊν, *Αφορισμοί και εξομολογήσεις*).